

REZÜMÉK

0487

ERNYES Mihály

ORCID : 000-0001-7819-1781

Magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között
(15-52.p.)

DOI : 10.12345/RTFXXVIII(2018)56N15-52P

Az 1867-től 1945-ig tartó vizsgált időszak a polgári magyar állam korszaka, melynek során — a dualizmus alatt a történelmi Magyarországon, majd a trianoni békediktátumot követően a megcsonkított Magyar Királyságban — alakult ki Magyarországon a modern értelemben vett rendőrség, kezdetben önkormányzati keretek között, majd fokozatosan állami szervezetté fejlődött. E folyamatot tekinti át a szerző írásában bemutatva azokat a tényezőket, amelyek a magyarországi rendőrségeknek a központi államhatalomnak közvetlenül alárendelt országos szervezetté fejlődéséhez vezettek. Az írásmű két tévhitet cáfol indirekt módon. Egyrészt a központosított állami rendőrség gondolata nem az első világháború után vetődött fel, hanem már a dualizmus időszakában, bár a konkrét megvalósítás kétségtelenül a háborút követően jött létre. Másrészt a két világháború közötti Magyar Királyság fasiszta diktatúráként való működésének a téveszméjét kérdőjelezi meg azáltal, hogy olyan rendőri testületet mutat be, amely a jellegéből fakadóan alkalmatlan egy diktatórikus állam rendfenntartó teendőinek a megvalósítására.

Kulcsszavak

Önkormányzati rendőrségek ; Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség ; Magyar Királyi Határrendőrség ; Fiumei Magyar Királyi Rendőrség ; Magyar Királyi Rendőrség.

0488

LŐRINCZ József

ORCID : 0000-0002-0479-6371

A Csemegi-kódex és a javítóintézetek
(53-60.p.)

DOI : 10.12345/RTFXXVIII(2018)56N53-60P

A polgári magyar állam kialakulásának a részeként jött létre és fejlődött a magyar börtönügy a dualizmus időszakában. A szakterület alakításában jelentős szerepet töltött be NASCH [CSEMEGI] Károly vezetésével létrehozott magyar büntetőtörvénykönyv. E rendszer részeként alakították ki a Magyar Királyságban a javítóintézeteket. A javítóintézetekben a korabeli magyar igazságügy olyan körülményeket igyekezett teremteni, amely elősegítette az elítélt fiatalok visszavezetését a normális társadalmi viszonyok közé. A javítóintézet gondolata Magyarországon ugyan ebben az időben még új volt, azonban Nyugat-Európában és Észak-Amerikában ez az intézeti forma már hagyományokkal rendelkezett. A magyar javítóintézetek a német mintához álltak a legközelebb bár azokkal sem egyeztek meg mindenben. A magyar javítóintézetek a korabeli javítóintézeti palettát egy új színfolttal gazdagították.

Kulcsszavak

Csemegi-kódex ; magyar börtönügy 1867-1919 ; javítóintézet ; javítóintézeti alapszabály ; javítóintézeti nevelés.

0489

LŐRINCZ József

ORCID : 0000-0002-0479-6371

Börtönügyünk a trianoni határok között a II. világháborúig
(61-70.p.)

DOI : 10.12345/RTFXXVIII(2018)56N61-70P

A trianoni békediktátum a magyar büntetés-végrehajtás intézetrendszerét is jelentős mértékben megcsonkította. Emellett az ország nehéz gazdasági helyzetbe került, amit súlyosbított a nagy gazdasági világválság. Ezek a körülmények rányomták a bélyegüket a két világháború közötti magyar büntetés-végrehajtásra. Ennek ellenére azonban a magyar börtönügy — szerényebb mértékben ugyan mint a két világháború között és ellentmondásos módon ugyan, de — mégis fejlődött. A két világháború közötti időszak azonban a magyar börtönügy számára nem volt elegendő arra, hogy a trianoni békediktátumból származó megcsonkításokat kiheverje és a háború előtti színvonalra fejlessze fel újra a magyarországi büntetés-végrehajtási intézményrendszert. Mindez azonban nem von le semmit a korabeli szakjogászok és börtönügyi szakemberek tiszteletre méltó igyekezetéből, máig példamutató tevékenységéből.

Kulcsszavak

Letartóztató intézet ; büntetőintézet ; államfogház ; fegyintézet ; dologház.

0490

OLASZ Lajos

ORCID: 0000-0002-4463-3251

**A rendvédelmi erők harca a szovjet ejtőernyős partizánok ellen
1943. VIII. – 1944. VIII.**

(71-96.p.)

DOI : 10.12345/RTFXXVIII(2018)56N71-96p

Absztrakt

A visszacsatolt felvidéki területek, továbbá Kárpátalja és Észak-Erdély a II. világháború harcai során — a szovjet haderő Kárpát-medencébe való behatolását megelőzően — a szovjet vezetés figyelmének a látómezejébe került. 1943 nyarától 1944 nyaráig 35 szovjet ejtőernyős partizán osztagot vetettek be a térségben, mintegy 350 fő részvételével. Magyarország területén azonban a szovjet partizánok nem voltak képesek jelentős eredmények elérésére. Ennek — a partizánok hiányos felkészítettsége mellett — két fő oka volt. Egyrészt a lakosság többsége nem szimpatizált a partizánokkal, másrészt pedig a magyar állam jól megszervezte és hatékonyan működtette a partizán elhárítást, amelyben a magyar társadalom és a fegyveres szervezetek széles köre vett részt. Azok a szovjet ejtőernyős partizán osztagok voltak képesek viszonylag hosszabb ideig magyar területen tartózkodni, amelyek tartózkodtak a jelentősebb akcióktól, tevékenységüket elsősorban kisebb bevetésekre, bázisuk kiépítésére korlátozták.

Kulcsszavak

Magyar rendvédelem 1919-1945 ; magyarországi partizánharcok 1943-1944 ; ejtőernyős elhárítás ; Kárpátalja ; Magyar Királyi Csendőrség.

0491

PARÁDI József

ORCID: 0000-0003-3368-2944

**A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálati ágának
és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének együttműködése 1891-1918**

(97-130.p.)

DOI : 10.12345/RTFXXVIII(2018)56N97-130p

A Magyar Királyi Csendőrség — annak ellenére, hogy nem minősült hatóságnak — kiterjedt hatáskörrel rendelkezett. A testületen belül — szolgálati ág jelleggel 1891-ben megszervezett — határszéli csendőrség valósította meg a Magyar Királyság útlevelekételes határszakaszain a határvonal őrzését. Az Evidenzbüro — mint az Osztrák-Magyar Monarchiának a közös hadereje kötelékekben működő hírszerző szervezet — és a Magyar Királyi Csendőrség tevékenysége ezen a területen érintkezett egymással. Az együttműködés témáját a Magyar Királyi Csendőrség külön szabályzatban rendezte, amely a testületnek az „*Utasítások a M. Kir. Csendőrség számára*” 1912-ben publikált szolgálati szabályzatának a mellékleteként jelent meg „*A hírszerző szolgálat ellátása és a kémkedés megakadályozása.*” címmel.

Kulcsszavak

Evidenzbüro, Magyar Királyi Csendőrség, határszéli csendőrség, dualizmuskori magyar határőrizet, magyar rendvédelem 1867-1918.

0492

SUBA János

ORCID: 0000-0002-2310-7746

A polgárőrség szervezése 1919-1921

(131-144.p.)

DOI : 10.12345/RTFXXVIII(2018)56N131-144p

Az I. világháború utáni öszirózsás forradalom és a magyarországi tanácsköztársaság meggyengítette a magyar államot, melynek az újjászervezését az ország vezetése a trianoni békediktátum létrejöttét megelőzően elkezdte. A polgári magyar állam helyreállításának fontos része volt a közrend és közbiztonság helyreállítása és fenntartása. E folyamat részét alkotta a polgárőrség létrehozása. Az állam vezetése potenciális karhatalmi erőként kívánta a milícia jellegű szervezetet kiépíteni. A szervezés 1920-ban elkezdődött és jó ütemben folyt. A trianoni békediktátum által létrehozott körülmények azonban nem tették lehetővé, illetve szükségessé a szervezet működését. Az antant ugyanis nem bizonyult szűkmarkúnak a magyar rendvédelmi testületeket illetően. Ezért a magyar kormány inkább ezeket fejlesztette ahelyett, hogy milícia rendszerű karhatalmat épített volna ki. A rendvédelmi testületek ugyanis egyben lehetőséget biztosítottak arra is, hogy azokban valamilyen formában bújtatott katonai erőket hozzanak létre, illetve a Magyar Királyi Honvédség jövőbeni képességeinek gyarapítását biztosító szervezeti és szellemi csírákat alakítsanak ki.

Kulcsszavak

Polgárőrség ; polgári karhatalom ; egyetemi zászlóalj ; vasutas zászlóalj ; postás zászlóalj.

0493

VEDÓ Attila

(ORCID) 0000-0001-7382-5001

A Magyar Királyi Csendőrség költségvetése és gazdálkodása 1881-1941

(145-166.p.)

DOI : 10.12345/RTFXXVIII(2018)56N145-166P

A Magyar Királyi Csendőrség a magyar kormány közvetlen felügyelete alá tartozó katonailag szervezett fegyveres őrtestület volt, amelynek feladatát a vidék rendjének biztosítása alkotta. A testület költségvetése a tevékenységet irányító tárca, azaz a Magyar Királyi Belügyminisztérium büdzséjében szerepelt. Az államigazgatás gazdálkodási szabályai érvényesültek a szervezetben is. A testületi gazdálkodás feladatait — e teendőkre függetlenített és ökonómiai felkészítésben részesült — csendőr gazdászok végezték. A testület alapszervezeti elemeiben az őrsőkön azonban — mivel a csendőrség személyi állománya hivatásosokból állt — a gazdálkodást a csendőrök által választott személyek végezték társadalmi munkában az őrsön szolgálatot teljesítők által befizetett összegből. A két gazdálkodási forma kitűnően kiegészítette egymást.

Kulcsszavak

Gazdászok ; pótszárny ; közgazdálkodás ; központi felszerelési és anyagraktár ; számvivők.